

ga zadene sovražna krogla in ga smrtno rani. Preneso ga 14. januarja 1871. k bolniškemu oddelku.

Vojaški duhovnik prihiti in mu ponudi dušno pomoč. »Zahvalim,« pravi Jurij; »pred dvema ali tremi dnevi sem se spovedal, nič mi ne obtežuje vesti. Bodite tako dobri, položite me na slamnato posteljo in prinesite mi sveto popotnico. Pa še eno prošnjo imam: Dajte mi iz telečjaka beli zavratnik, beli trak in beli molek. To so moji spomini na prvo sveto obhajilo... Tako... Prosim, denite mi beli zavratnik okrog vratu.« — Ko je prejel sveto popotnico, je še rekel: »Kadar bom umrl, odvežite mi spet beli zavratnik in pošljite ga moji materi in pišite jim v mojem imenu, da ni bil nikdar drugače omadeževan kakor z mojo krvjo, ki sem jo pretil za ubogo domovino.«

Kako lepa je smrt v obleki krstne nedolžnosti! Tako umirajo blagi gostje angelskega omizja!

Kavsov Tone.

Kavsov Tone je bil ubožec. Že zgodaj so mu pomrli starši in ostal je sirota sam. Dobri ljudje so ga vzeli k sebi in skoro vse življenje je bil pastir. Zadnji čas pa so vaške pašnike razdelili, zato se je tudi prenehala skupna paša. Pa tudi Tone je bil že precej opešal, tako da skoro ni bil več sposoben za pastirja.

Hodil je od hiše do hiše, a da ni ravno prosjačil, je tupatam kaj malega pomagal pri delu. Če ni bilo drugače, je tudi varoval otroke, dasi nerad.

Tako je bilo čez leto. Zima ga je pa vsako leto hudo skrbela. Kajti vse je imelo zavetje pred ostro burjo, le ubogi Tone je večkrat drgetal od mraza.

Poznega jesenskega dne je počasi prikoral proti Klevišarjevi hiši, zavijaje se v svojo suknjo. Stopil je na hišni prag, s katerega se je videlo v kuhinjo.

Mati Klevišarica je imela ravno neko opravilo pred ognjiščem. Kar se oglasi za njenim hrbtom: »Dober dan, mama!« Niti ozrla se ni. Poznala je Tonetov glas in ga vprašala: »No, Tone kako pa je, kod pa hodiš, da te nisem videla že toliko časa? Mislili smo, da te ni več med živimi.«

Tone ni drugega odgovoril na to gospodinji kakor: »Slaba, slaba!«

Klevišarica, dobra ženica, mu veli v hišo, da se pogreje.

Prav rad je Tone ubogal mater in jo pomaknil hitro proti hišnim vratom. V hiši je sedel na nizkem stolčku gospodar in pletel koš, hlapec pa je ružil fižol pri peči. Na peči je sedelo troje otrok.

Tone je sedel k peči in prislonil svoj premražen hrbet k peči. Včasih je rad kaj povedal, a danes pa ni bilo spraviti besede iz njegovih ust.

Kmalu nato so zaškripala v veži vrata stare omare, ki je stala le še na treh nogah za hišnimi durmi. Mati stopi v sobo, v eni roki držeč velik hleb črne kruha, v drugi pa dolg nož. Ko je napravila na spodnji strani hleba križ, je začela rezati kos za kosom za malo južino.

Razdelila je kose, pa tudi na Toneta ni pozabila. Veselo ga je vzela in pogledal hvaležno mater, češ, »zdaj si pa zadela pravo in uganila, da je moj želodec prazen«.

Ko se je dodobra ogrel, se je pomaknil k jersbasu, ki je bil na klopi pri peči, in začel ružiti fižol.

Klevišarici se je zasmilil, ko je videla ubožca, kako hitro in slastno je použil kruh. »Le pomagaj ružiti,« pravi mati, »ti bodem dala pa še večerjo.«

Teh besed je bil Tone prav vesel. Bilo je že proti večeru in jelo ga je skrbeti, kje bode nocoj prenočil. A sedaj je bil teh skrbi prost, kajti vedel je, da ga Klevišarjeva mati ne bodo po večerji odpravili izpod strehe.

Prav pridno je ružil. Medtem se je zmračilo. Hlapec je šel pokladat živini, oče pa je šel tudi vun po opravkih. V sobi so ostali le trije otroci in Tone.

Polagoma se je tako zmračilo, da se tudi ružiti ni več videlo. Tone je sedel na zapeček.

Tiho je postalo za časek v sobi. Kar se pokrajži Nejček, ki je že hodil v šolo, in poprosi Toneta, naj jim pove ono povest o Turkih.

Tone se nasloni na peč, podpre glavo in začne nekako takole. V starih, starih časih so pridrli večkrat v naše kraje divji Turki. Gorje človeku, ki jim je prišel v roke. Če ga niso takoj obglavili ali sežgali ali mu posekali roke in noge, so ga pa privezali za voz, za katerim je moral teči, dokler se ni zgrudil.

Bilo je ravno na zahvaljeno nedeljo, večkrat so mi o tem pripovedovali moj stari oče, Bog jim daj v miru počivati! Ljudje so se vračali od popoldanske službe božje. Kar so se privlekli po cesti od št. Jerneja Turki. Bilo jih je kakor kobilic o hudi letini. Saj so pa bili tudi kakor kobilice. Kamor je privedjala ta drhal, tam ni ostalo nič živega. Celo rastlo ni več, kamor je stopil ta štakor.

Ko so jih ljudje ugledali, je naenkrat nastalo strašno vpitje. V groznem strahu so se skrivali po kotih, kletih, ali pa so bežali v hosto, da bi si obvarovali vsaj življenje.

Že so se nadejali, da se v naši vasi niti ustavili ne bodo, kar se pripodi majhno krdelce v vas. Možje so se postavili v bran, a zaman! Po kratkem boju so skoro vsi ležali v krvi na tleh s presekanimi glavami. Za gnali so se na svojih čilih konjih še za begajočo množico jokajočih otrok, ženâ in starčkov. Takoj so jih dohiteli in padali so reveži pod meči kot bilke pod koso.

Nato so Turki začeli pleniti. Preiskali so vse kote in pospravili v svoje malhe, kar je imelo količkanj vrednosti, poslopja so pa zažgali. Kmalu je bilo pol vasi v ognju.

Tam v Lazu je stala takrat mala lesena kočica. V njej sta bivala že precej pri letih mož in žena. Redila sta kravico in dva prašička. Imela sta pa precej lep kos vinograda. Vsako jesen, če ni bilo kake uime, sta dobila toliko za vino, da sta imela čez leto za male potrebe.

Krdelo zdivjanih Turkov se je zapodilo proti tej koči. Uboga starka videč, da so že blizu koč, je bežala iz hiše v kuhinjo, da bi se tam skrila, a bila je prepočasna.

Že jo zgrabi ljuti Turk in jo hoče pomašiti v zakurjeno peč. Na njeno vpitje prileti mož in milo prosi, naj jo puste pri življenju, dal jim bo vse, kar ima.

Turki so se dali preprositi. Spustili so starko, oba pa gnali v hišo in ju tam z verigami priklenili k mizni nogi.

Pretaknili so vse kote, še pod streho so nesli nos. V veži pa so pri odhodu opazili v tla narejena vrata. Odpro ta vrata in vidijo stopnice vodeče v klet. Hitro drug za drugim še v klet. V kotu je bil še precejšen sod jesenskega pridelka. Naglo so si polnili posode in pili na vso moč. Omamilo jih je kmalu tako, da so pozabili na vse drugo.

Medtem pa se je možu v hiši posrečilo izmuzniti roke iz verig. Tiho je šel k vratom in poslušal, kje drži Turke.

Ko je mož čutil, da jim je vince že precej zlezlo v lase, je zaloputnil vrata in hitro zavalil nanje težek kamen, katerega je ponavadi prislonil zvečer na hišne duri, ki so imele samo lesen zapah.

Turki niti opazili niso, da so v klet zaprti. Nesreča pa je hotela, da se je od gorečih poslopij užgala ta koča.

Ko mož zapazi, da se je začela vnemati slamnata streha, hitro skoči v hišo in poreže vrvi, s katerimi je bila žena privezana k mizni nogi v hišnem kotu. Nato hitita oba v hlev, da rešita kravico in prašiča. Komaj sta živinico spravila na varno, že se udere streha ter pokoplje pod seboj Turke, ki so bili zaprti v kleti.

Tone je prenehal. Otroci si ves čas še dihali niso upali, tako pazno so poslušali. Mala Anica je sedla čisto v kot in njeni očki sta zrla tako prestrašeno, kakor bi se bala, da pridejo Turki tudi po njo.

V tem se odpro hišna vrata. Mati je prinesla svetilko in jo obesila nad mizo. Kmalu je zadišala

na mizi mlečna kaša; posedli so vsi okolo mize in začeli večerjati.

Po večerji so molili rožni venec in nato se spravili k sladkemu počitku. A Nejčku Turki tudi ponoči niso dali miru. Celo noč je sanjal o grozovitih Turkih.

Drugi dan je vstal še precej zarana. Komaj je čakal, da pride s tovariši skupaj in jim pove, kaj mu je pravil vaški Tone o Turkih.

L. K o ž e l j.

Sirota Janko in njegov boter.

Binkoštna nedelja se je približevala in otroci so se je veselili. Mnogi so se namreč pripravljali za zakrament svete birmе, ki so ga imeli prejeti ta dan. Gospod katehet je določil že pred nekaj tedni posebno uro za birmance, da se dobro naučijo in spodobno pripravijo za dostojni sprejem svetega zakramenta. Vsi so seveda brez izjeme radi obiskovali te ure in so bili zelo pazljivi pri pouku. Na obrazu si jim čital lahko, da mnogi komaj čakajo zaželjenega trenutka in že štejejo dneve in ure, ko bodo stopili v prazničnih oblačilih v okrašen božji hram.

Vsi, pravim, so se veselili, samo enemu izmed birmancev se je tupatam omračilo visoko čelo in videlo se mu je, da ga navdaja neka skrb. Bil je to Janko, črnolas osemleten deček, najmarljivejši v razredu. Kaj ga je neki skrbelo, kaj mu je vznemirjalo nedolžno otroško dušo?

Janko je bil sirota. Oče mu je umrl že v nežni mladosti, ko je Janko komaj shodil. Spominjal se ga je še, a zdelo se mu je vse kakor v sanjah. Skrbno mater je zelo potrla zgodnja smrt dobrega očeta. Bolehala je že preje, a moževa smrt in skrb za bodočnost jo je posadila na postelj, s katere ni vstala več. Hirala je in hirala, in nekega dne je postal Janko popolna sirota, sam sredi širnega sveta... Usmilila se ga je potem daljna scrodnica in ga vzela k sebi. Pri tej sorodnici je stanoval Janko že nekaj let.